

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365
4100 AJ Culemborg
tel: 0345-512710
fax: 0345-519849
www.buwa.nl

Gemeente Utrecht, dienst Stadsontwikkeling
Milieu en Duurzaamheid
de heer J.F.A. Krüse
Postbus 8406
3503 RK Utrecht

datum: 23 september 2010
ons kenmerk: 10-202/10.07912/FloBr
uw kenmerk: SO 10.041299
auteur: F.L.A. Brekelmans
projectleider: F.L.A. Brekelmans
status: concept

Notitie Vleermuizen Heukelomlob, Utrecht

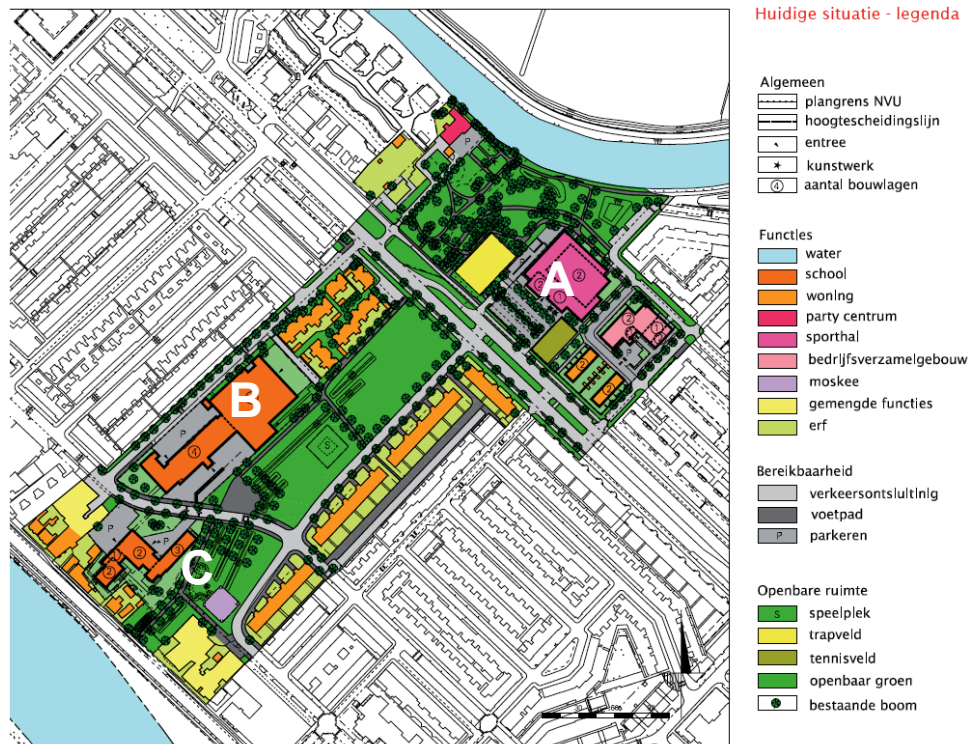
Inleiding

Gemeente Utrecht is voornemens het plangebied Heukelomlob, gelegen in de wijk Noordwest in de gemeente Utrecht, te herinrichten. Hierbij zal rekening gehouden moeten worden met het huidige voorkomen van soorten planten en dieren die beschermd zijn krachtens de Flora- en faunawet. Gemeente Utrecht heeft aan Bureau Waardenburg gevraagd onderzoek te doen naar het voorkomen van vleermuizen in het plangebied. In voorliggende notitie worden de resultaten van dit onderzoek beschreven.

Beschrijving plangebied en ingreep

Het plangebied, genaamd Heukelomlob, is gelegen in de wijk Noordwest in de gemeente Utrecht. Het gebied wordt globaal begrensd door de Amsterdamsestraatweg aan de zuidwestzijde, de Van Heukelomlaan aan de zuidoostzijde, de Vecht aan de noordoostzijde en de W.J. Bossenbroekstraat aan de noordwestzijde. Een drietal gebouwen (complexen) maakt deel uit van het plangebied, te weten de sporthal aan de Burgemeester Norbruislaan, de school (Deltacollege) aan de W.J. Bossenbroekstraat en de dependance daarvan aan de Lieven de Keylaan. De sporthal wordt nog als zodanig gebruikt, de schoolgebouwen zijn niet meer in functie en staan respectievelijk leeg en tijdelijk bewoond. De gebouwen worden vanaf 2010 gesloopt, om plaats te maken voor nieuwbouw. De ligging van deze gebouwen is in Figuur 1 weergegeven.

Rond de gebouwen is groen aanwezig in de vorm van een brede groenstrook die loopt tussen de Vecht en het Amsterdam-Rijnkanaal. Deze strook wordt over het grootste gedeelte beheerd als gazon. Opgaande beplanting is aanwezig in de vorm van een aantal eiken en andere boomsoorten langs de scholen en bosplantsoenen rond de sporthal. Het openbaar groen wordt vrij intensief beheerd, waardoor alleen in de bosplantsoenen sprake is van min of meer natuurlijke situaties.

Figuur 1. Plangebied. A: sporthal Norbruislaan; B: Deltacollege Bossenbroekstraat; C: dependance Deltacollege (bron: Nota van uitgangspunten, DSO gemeente Utrecht, 2007).

Methodiek

Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd conform het Protocol voor Vleermuisinventarisaties, opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ, in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (Ministerie LNV) en de Gegevensautoriteit Natuur.

Aan het onderzoeksgebied zijn zes bezoeken gebracht (Tabel 1). Het eerste bezoek vond plaats in de winter. Bij dit bezoek zijn de gebouwen van binnen gecontroleerd op sporen en aanwezigheid van vleermuizen en is beoordeeld of voor vleermuizen geschikte verblijven aanwezig zijn. De drie bezoeken in de zomerperiode (mei-juli) hadden primair tot doel vast te stellen of de gebouwen in gebruik zijn als kraamverblijf. De rondes in de nazomer waren gericht op vaststellen van gebruik als paarverblijf of winterverblijf. Tijdens alle rondes is daarnaast onderzoek gedaan naar het landschapsgebruik van vleermuizen, specifiek vliegroutes en foeragegebieden rond de gebouwen.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector, type Pettersson D240x. Daarnaast is gebruik gemaakt van een Edirol R-09 recorder, voor het vastleggen en later analyseren van vleermuisgeluiden.

Tabel 1. Bezoekdata en weersomstandigheden

datum	dagdeel	weer	inventarisator
29-1-2010	middag	niet relevant	F. Brekelmans, B. Rijkema
16-5-2010	avond	droog, 12 graden, wind 1	F. Brekelmans
6-6-2010	ochtend	droog, 15 graden, wind 0	F. Brekelmans
9-7-2010	ochtend	droog, 17 gaden, wind 0	F. Brekelmans
5-8-2010	avond	droog, later regen, wind 0-2, 20 graden	F. Brekelmans

Resultaten

gebouwinspectie

De schoolgebouwen zijn uitgebreid van binnen gecontroleerd op aanwezigheid (of sporen) van vleermuizen. De inspectie betrof onder andere kelders, liftruimten, diverse gebruikruimten, raamkozijnen en andere voor vleermuizen geschikte verblijfplaatsen. Bij deze inspectie zijn geen sporen van vleermuizen waargenomen. Wel is geconstateerd dat de bebouwing geschikte verblijfplaatsen herbergt, in de vorm van spouwruimten en ruimten achter gevelbeplating. De sporthal kon niet van binnen worden gecontroleerd. Ook dit gebouw biedt voor vleermuizen geschikte ruimten in bijvoorbeeld spouwmuren. Deze spouwen zijn voor vleermuizen toegankelijk middels open stootvoegen (ventilatieopeningen).

De bomen rond de gebouwen zijn gecontroleerd op aanwezigheid van voor vleermuizen geschikte holten, spleten en ruimten achter bast. Geschikte verblijfplaatsen konden niet worden vastgesteld.

veldonderzoek

Tijdens het onderzoek zijn twee soorten vleermuizen waargenomen, de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de watervleermuis (*Myotis daubentonii*). Per soort wordt ingegaan op de resultaten van het veldonderzoek, waarbij achtereenvolgens de functies verblijfplaats, foerageergebied en vliegroute worden besproken. De waarnemingen van de gewone dwergvleermuis zijn gevisualiseerd in Figuur 1.

gewone dwergvleermuis verblijfplaats

Rond de gebouwen is in het zomerseizoen beperkte activiteit waargenomen van vleermuizen. De meeste waarnemingen zijn gedaan in de opgaande begroeiing rond het Deltacollege aan de Bossenbroeklaan. Het vroeg in de schemering verschijnen van vleermuizen en het nog tot laat in de ochtenschemering aanwezig zijn van enkele (2-4) vleermuizen indiceert aanwezigheid van een verblijfplaats in de nabijheid. In de zomerperiode werd echter geen zwermgedrag waargenomen en dieren vertrokken in een andere richting. Bij het eerste najaarsbezoek (5 augustus) werd laat op de avond geconstateerd dat bij de blinde gevel aan de noordwestzijde van het schoolgebouw aan de Bossenbroeklaan zwermactiviteit plaatsvond van twee tot drie dieren. De vleermuizen werden niet invliegend waargenomen. Bij het bezoek op 17 september werd een sterk territoriaal dier (roepen op 20 kHz) waargenomen bij de hoge eiken aan de zuidoostzijde van dit gebouw. Hierbij werd foerageeractiviteit waargenomen van 2 tot 3 gewone dwergvleermuizen. Op grond van deze waarnemingen is het mogelijk tot waarschijnlijk dat het schoolgebouw aan de Bossenbroekstraat wordt gebruikt als verblijfplaats. In dat geval betreft het een paarverblijf, gelet op het territoriale dier. Het is tevens niet uitgesloten dat een klein aantal (1-5) dieren in het gebouw overwintert.

Bij de sporthal werd nagenoeg geen activiteit waargenomen van vleermuizen. Wel werd van het gebouw ten zuidoosten van de sporthal, gelegen aan de Boelensteinlaan/Vechtensteinlaan, vastgesteld dat het in gebruik is als kraamverblijf. In de ochtend van 9 juli werden op drie verschillende locaties in de muren van het gebouw invliegende vleermuizen waargenomen, daarnaast werden vanuit de muren roepende dieren

gehoord. Dit betroffen mogelijk jonge vleermuizen. De omvang van de groep lijkt beperkt tot hooguit een dertigtal dieren.

foerageergebied

Foerageeractiviteit van gewone dwergvleermuizen werd waargenomen in en rond de opgaande beplantingen in het gebied. Het aantal dieren was beperkt en bedroeg op enig moment hooguit een tiental dieren verspreid in het gebied. Concentraties van enkele foeragerende dieren werden waargenomen rond de eiken bij het Deltacollege en onder en rond de populieren tussen de sporthal en de Vecht. Solitair en kort foeragerende dwergvleermuizen werden verspreid in het plangebied waargenomen.

vliegroutes

In het plangebied zijn geen concrete vliegroutes van dwergvleermuizen vastgesteld. Wel is duidelijk dat de weinige opgaande begroeiing wordt gebruikt als foerageergebied en een functie vervuld als dekking en orientatie biedende elementen. De aanwezige bomen zijn daarmee van groot belang voor de geschiktheid van het plangebied voor vleermuizen.

watervleermuis

Van de watervleermuis zijn geen verblijfplaatsen in het plangebied vastgesteld. Boven de Vecht zijn op 9 juli en 5 augustus enkele foeragerende exemplaren waargenomen. Deze dieren zijn mogelijk afkomstig van kolonies in de buurt van Oud Zuilen of andere landgoederen langs de Vecht.

Figuur 1. Gebiedsgebruik van de gewone dwergvleermuis. groen: belangrijk foerageergebied; rood: locatie kraamverblijf; oranje: (vermoedelijke) locatie paarverblijf (bron: Google Earth).

Effecten

De volgende ingrepen worden beoordeeld op hun effect op vleermuizen:

- sloop sporthal (gepland vanaf 2011)
- sloop Deltacollege W.J. Bossenbroekstraat (gepland 2010)
- sloop dependance Deltacollege Lieven de Keylaan (gepland 2010)
- rooien bomen rond scholen (onduidelijk)
- rooien bomen rond sporthal (onduidelijk)

sloop sporthal

Gebruik van de sporthal als verblijfplaats door vleermuizen is in 2010 niet vastgesteld, evenmin als de directe omgeving daarvan die bij sloop kan worden aangetast. Negatieve effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen zijn niet aan de orde. Wel kan de sloop (geluid, licht, trilling, beweging e.d.) leiden tot verstoring van de kraamkolonie in het naastgelegen gebouw aan de Boelensteinlaan/Vechtensteinlaan. Om verstoring te voorkomen dienen bij sloop maatregelen te worden getroffen (zie mitigerende maatregelen).

sloop Deltacollege

Het Deltacollege is mogelijk in gebruik als paarverblijf door de gewone dwergvleermuis. Dit betekent feitelijk dat gedurende het hele jaar een of enkele vleermuizen in het gebouw aanwezig kunnen zijn. Sloop leidt enerzijds tot aantasting van de bestaande verblijfplaats en kan anderzijds leiden tot het verwonden of doden van vleermuizen. In beide gevallen geldt dat dit geen negatieve effecten heeft op de gunstige staat van instandhouding van de Nederlandse populatie. Wel kan het effect hebben op de lokale populatie. Om negatieve effecten te voorkomen dienen mitigerende maatregelen getroffen te worden.

sloop dependance Deltacollege

Gebruik van de sporthal als verblijfplaats door vleermuizen is in 2010 niet vastgesteld, evenmin als de directe omgeving daarvan die bij sloop kan worden aangetast. De sloop zal niet leiden tot negatieve effecten op vleermuizen. Hierbij dient de kanttekening geplaatst te worden dat het gebouw geschikt is voor vleermuizen en dat de situatie in 2011 kan zijn veranderd.

rooien bomen rond scholen

De bomen rond de scholen, specifiek die aan de zuidoostzijde, hebben een belangrijke functie voor vleermuizen als foerageergebied. De directe omgeving van het plangebied is vrij arm aan bomen en bosplantsoen, het kappen van deze bomen zal dan ook direct van invloed zijn op het aanbod foerageergebied en de draagkracht van het gebied. Het kappen van de bomen kan negatieve effecten hebben op de lokale populatie vleermuizen.

rooien bomen rond sporthal

De bomen rond de sporthal hebben een belangrijke functie voor vleermuizen als foerageergebied. Daarnaast zijn de bomen van belang (dekking) voor de kolonie vleermuizen in de bebouwing aan de Boelensteinlaan/Vechtensteinlaan. Het kappen van de bomen kan negatieve effecten hebben op de lokale populatie vleermuizen.

Conclusie

In het plangebied zijn de functies verblijfplaats (waarschijnlijk paarverblijf) en foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis aanwezig. De geplande ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten op deze functies en overtreding van verbodsbepalingen. Vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn ontheffing kan slechts worden verkregen na 'zware toetsing'. Om negatieve effecten op de gewone dwergvleermuis en daarmee overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen. Indien deze maatregelen worden uitgevoerd blijft de functie van het plangebied voor vleermuizen gewaarborgd en wordt een ontheffing niet nodig geacht. Deze zijn hieronder uitgewerkt.

Mitigerende maatregelen

Met het treffen van de volgende mitigerende maatregelen wordt voorkomen dat op vleermuizen negatieve effecten optreden:

- sloop van de sporthal vindt plaats buiten de maanden mei, juni en juli, om verstoring van de naastgelegen kraamkolonie te voorkomen;
- sloop van het Deltacollege (locatie Bossenbroekstraat) vindt plaats in de periode april tot en met eind oktober; sloop tot half november is mogelijk indien de nachttemperatuur niet daalt onder 4 graden Celsius; sloop in de andere perioden is mogelijk indien de temperatuur 's nachts niet onder 2 graden Celsius daalt;
- voorafgaand aan sloop vindt door een vleermuisdeskundige een ochtendinspectie plaats, om vast te stellen of en waar vleermuizen in het gebouw aanwezig zijn;
- indien een dergelijke locatie wordt vastgesteld, wordt deze locatie als eerste ongeschikt gemaakt. Dit gebeurt door het handmatig en met klein materieel ongeschikt maken van de locatie, waarbij vleermuizen de ruimte wordt geboden tijdig weg te komen. Het ongeschikt maken gebeurt in aanwezigheid van en samenspraak met een vleermuisdeskundige;
- voorafgaand aan de sloop wordt in de directe omgeving een vleermuis kast geplaatst. Dit betreft een kast die geschikt is als paarverblijf en eventueel gebruikt kan worden als overwinteringsverblijf. Voorgesteld wordt deze kast voorlopig op te hangen aan de dependance (Lieven de Keylaan). Aangezien ook dit gebouw gesloopt zal worden, dient t.z.t. een duurzame oplossing te worden gevonden. Dit is bij voorkeur realisatie van vleermuisverblijven in de nieuwbouw;
- de bestaande groenstructuur (bomen) blijft zoveel mogelijk gehandhaafd. Het verwijderen van bomen is alleen mogelijk indien deze ter plaatse worden gecompenseerd met (nieuwe) inheemse bomen. Geadviseerd wordt hier een ecoloog bij te betrekken, om te bepalen hoe het gebied optimaal kan worden ingericht voor de aanwezige vleermuizen.

Voor vragen over deze notitie kunt u contact opnemen met de heer F.L.A. Brekelmans

Akkoord voor uitgave:

PM
Teamleider

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Sint Dominicus

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2001.